

EĞİTİM SEN

2023/24 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI SONUNDA EĞİTİMİN DURUMU

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI
(EĞİTİM SEN)

HAZİRAN 2024

2023/2024 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI SONUNDA EĞİTİMİN DURUMU

2023/24 eğitim-öğretim yılı 14 Haziran Cuma günü sona erecektir. MEB'in örgün eğitim istatistiklerine göre Türkiye'de örgün eğitimde (resmi + özel) **17,5 milyon** öğrenci bulunmaktadır. Toplam **75 bin 19** eğitim kurumu/okulu içinde devlete ait kurum/okul sayısı **60 bin 734 (yüzde 81)** iken, özel okulların sayısı **14 bin 281 (yüzde 19)** dir. Devlet okullarında okuyan öğrenci sayısı **15 milyon 887 bin 296 (yüzde 80)**, özel okullarda okuyan öğrenci sayısı **1 milyon 670 bin 729 (yüzde 8)**; Açık öğretimde okuyan toplam öğrenci sayısı ise **2 milyon 346 bin 654 (yüzde 12)**'dir.

Türkiye çapında devlet ve özel okullarda toplam **1 milyon 154 bin 383** öğretmen görev yapmaktadır. 2022/23 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sayısı **974 bin**; özel okullarda çalışan öğretmenlerin sayısı **180 bin** civarındadır. 2023/2024 eğitim öğretim yılında sözleşmeli istihdam edilen öğretmen sayısı **50 bin 182**'dir. Devlet okullarında ek ders karşılığı çalıştırılan ve tamamı asgari ücretin altında ücret alan ücretli öğretmenlerin sayısı **90 bine** yakındır.

Türkiye'de yıllardır çok ağır çalışma koşulları altında ve özveriyle görev yapan eğitim emekçilerinin yaşam koşulları giderek ağırlaşırken, boş kadro olmasına rağmen, uzunca bir süredir eğitim kurumlarına genel idari hizmetler, teknik personel ve yardımcı hizmetler sınıfında memur alımı yapılmamaktadır. Bu durum okullarda 'dışarıdan hizmet satın alma' yöntemi ile taşeron çalıştırma uygulamalarının artmasına neden olmuştur.

Devlet okullarının üçte ikisinde kadrolu yardımcı yardımcı hizmetli bulunmamakta, okullarda yardımcı hizmetlerin büyük bölümü İŞKUR'un 9 aylık sürelerle istihdam edilen Toplum Yararına Çalışma Programı (TYP) personeli ya da geçici personel istihdamı üzerinden yapılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) yayımladığı "2003'ten 2023'e Milli Eğitim" adlı rapora göre 2002/'2003 eğitim öğretim yılında açık lisede **464 bin 935** öğrenci okuyorken, 2022/'23 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle bu sayı **2 milyon 9 bine** yükselmiştir. Benzer şekilde 2002-2003 eğitim-öğretim döneminde **187 bin 396** kız öğrenci varken, bu sayı 2022-2023 eğitim-öğretim yılında beş kat artışla **934 bin 276**'ya yükselmiştir.

Açık Öğretim Lisesi de dahil olmak üzere orta öğretimdeki öğrenci sayısı geçtiğimiz 22 yılda iki kattan fazla artarak **3 milyon 23 bin 602**'den **6 milyon 789 bin 681**'e ulaşmış, sadece açık lisedeki toplam öğrenci sayısı son 22 yılda dört kattan fazla artarak **464 bin 935**'ten **2 milyon 9 bin 480**'e çıkmıştır. Başka bir ifadeyle halen ortaöğretimdeki öğrenci sayısının üçte birini açık liseye giden öğrenciler oluşturmaktadır.

EĞİTİMDE YAŞANAN SORUNLAR ARTARAK DEVAM ETTİ

Eğitimde yaşanan ve yapısal hale gelen sorunlar her ne kadar görmezden gelinmeye çalışılsa da eğitim sorunu, ülke ekonomisinde yaşanan sorunların ardından halkın en öncelikli sorunları arasında üst sıralarda yer almayı sürdürmektedir. Türkiye'de çocuklar okula aç gitmekte, yeterli beslenememekten kaynaklı fiziksel ve zihinsel gelişimleri sağlıklı olmamaktadır. Yine çocuk ve gençlerimizi eğitim hakkından eşit koşullarda yararlanamamaktadır. Yoksul, emekçi ailelerin çocukları başta olmak üzere, kız çocukları ve kırsal kesimde yaşayan çocuklar açısından eğitime erişim konusunda yaşanan sorunlar sürmektedir.

2023/24 eğitim öğretim yılında eğitimde bölgesel, cinsel, sınıfsal vb. eşitsizlikler derinleşmiş, çocuklar ve gençler eğitim hakkından eşit koşullarda yararlanamamış, eğitime erişimde yaşanan sıkıntılar ve anadilinde eğitim gibi en temel sorunlar varlığını sürdürmüştür. 6 Şubat depremleri üzerinden 15 aydan fazla süre geçmiş olmasına rağmen deprem bölgesinde eğitim öğretimde yaşanan sorunların sürüyor olması düşündürücüdür.

Siyasi iktidarın eğitim alanında, uzun süredir kendi siyasal-ideolojik hedefleri doğrultusunda attığı adımlar, okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin bütün kademelerinde Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere, çeşitli vakıf ve derneklerle iş birliği halinde hayata geçirilen ÇEDES benzeri proje ve protokoller, başta öğrencilerimiz olmak üzere, öğretmenler, eğitim emekçileri ve velileri doğrudan etkilemiş, özellikle okullarda ve okul dışında yürütülen dini içerikli ÇEDES faaliyetleri (cami

ziyaretleri, mezarlık temizliği, sınıfların içinde Kabe ve mezar maketleri ile yapılan dini ritüeller) belirgin şekilde artmıştır.

Siyasi iktidarın ülke genelindeki politikalarının eğitimdeki yansıması ÇEDES ve MESEM projeleri olarak karşımıza çıkmıştır. ÇEDES’le okullarda ve toplumsal yaşam alanlarında dini değerler temelli bir eğitim ve toplum yaşamı hedeflenirken, MESEM projesi ile öğrenciler ‘stajyer emeği’ ve ‘beceri eğitimi’ adı altında patronlara ucuz işgücü olarak pazarlanmaktadır. ÇEDES ve MESEM projelerini eğitimin siyam ikizleri olarak tanımlamak mümkündür.

2023/24 eğitim öğretim yılında ÇEDES faaliyetleri belirgin şekilde artmış durumdadır. Proje kapsamında 'manevi danışman' olarak görevlendirilen imam, vaiz, din hizmetleri uzmanı ve Kuran kursu hocaları, MEB’e bağlı okul öncesi, ilkokul ve ortaokullarda öğrencilere 'değerler eğitimi' vermeye başlamıştır. Türkiye’nin dört bir yanındaki okullarda öğrenciler ÇEDES kapsamında cami gezilerine ve namaza götürülmüş, öğrencilere mezarlık temizliği yaptırılmış, din görevlileri okullara gelerek dini konularda seminerler vermeye başlamıştır.

Siyasi iktidarın eğitim alanında, uzun süredir kendi siyasal-ideolojik hedefleri doğrultusunda attığı adımlar, okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin bütün kademelerinde Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere, çeşitli vakıf ve derneklerle iş birliği halinde hayata geçirilen ÇEDES benzeri proje ve protokoller, başta öğrencilerimiz olmak üzere, öğretmenler, eğitim emekçileri ve velileri doğrudan etkilemeyi sürdürmektedir. Siyasi iktidar ÇEDES projesi ile ‘Taliban modeli’ olarak ifade edebileceğimiz dini kural ve referanslara dayalı bir eğitim ve toplum modeli oluşturmayı hedeflemektedir.

2023/’24 eğitim öğretim yılının sona ermesinin ardından aralarında İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsanı Yardım Vakfı (İHH) ve Türkiye Gençlik Vakfı (TÜGVA) gibi çok sayıda çok sayıda dini dernek ve vakıfın bulunduğu kuruluşlar yaz okulu ve yaz kampları organize etmeye başlamıştır. Söz konusu dernek ve vakıflar yaz okulu ve yaz kamplarına öğrencilerin yönlendirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı’ndan (MEB) duyuru yapılmasını talep etmesinin ardından okullara duyuru yazıları gönderilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile yapmış olduğu protokollerle okullarda dini içerikli etkinlik ve faaliyetler düzenleyen İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsanı Yardım Vakfı (İHH) İstanbul’un 39 ilçesinde kız ve erkek öğrencilere yönelik olarak bir “Yaz okulu” yapılacağını İstanbul valiliği ve İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü’ne (MEM) MEB’e bildirmiştir. İstanbul Valiliği’nin onayı ve İl MEM’in yazısı üzerine 24 Haziran- 26 Temmuz tarihleri arasında hafta içi her gün 09.00-16.00 saatleri arasında Kur'an-ı Kerim eğitimi ve Temel Dini Bilgiler özelinde çeşitli sosyal aktivitelerin yapılacağı bir eğitim programı hazırlanmıştır. İstanbul İl MEM İstanbul’daki bütün okullara 7 Haziran 2024 tarihinde bir tanıtım yazısı göndererek söz konusu etkinliğin tanıtım ve duyurusunun yapılmasını istemiştir. Benzer bir talep 24 Haziran 2024-10 Ağustos 2024 tarihleri arası için TÜGVA tarafından talep edilmiştir.

2023/’24 eğitim öğretim yılının son günlerinde Rize’de iktidara yakınlığıyla bilinen Ensar Vakfının Kur’an kursuna giden iki çocuk Kur’an kursu öğreticisi gözetmenliğinde fırtına deresine girmiş ve boğularak yaşamını yitirmiştir. Yaz aylarının gelmesiyle birlikte benzer olayların artması endişe vericidir.

Türkiye’de özellikle AKP iktidarı döneminde okulların eğitim-öğretim kurumları olmaktan çok dini faaliyetlerin MEB, Diyanet İşleri Başkanlığı, dini vakıf ve cemaatler eliyle örgütlenmeye çalışıldığı mekanlar haline getirildiği bilinmektedir. İHH ve TÜGVA gibi kurumlar MEB ile imzaladıkları protokoller üzerinden okul içinde ve dışında çeşitli dini içerikli etkinlikler ve seminerler düzenlemekte, söz konusu etkinlikler eğitimde yaşanan dinselikleme uygulamalarının giderek yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

İktidarın siyasi ve ekonomik desteğini arkasına alan tarikat ve cemaatlerin eğitim sistemi içindeki faaliyetleri hem Anayasaya hem de 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na aykırı olmasına rağmen artarak sürmektedir. Tarikat ve cemaatler sadece siyasi iktidarın değil, yargı kurumlarının da desteği ve koruması altındadır. Sendikamız kurucu genel başkanı ve eski milletvekili Yıldırım Kaya tarikat ve cemaatlerin okullardaki yasa dışı faaliyetlerini eleştirdiği gerekçesiyle hapis cezası almış ve ceza daha sonra para cezasına çevrilmiştir.

Gerici uygulamalar sadece eğitim alanında değil, toplumsal yaşamın farklı alanlarında yaşanan saldırılarla da gündeme gelmektedir. Bu durumun son örneği Diyarbakır'da yaşanmıştır. Diyarbakır'da özel bir dans okulunun düzenlediği dans etkinliğine Hizbullahçı bir grup tekbirler getirerek saldırmış ve iki kişiyi yaralamıştır. Benzer bir şekilde yine Diyarbakır'da 11 Haziran'da sendikamızın da bileşeni olduğu Müfredatı Geri Çekin Platformu tarafından yapılan basın açıklaması sırasında "Laik eğitim değil, şeriat istiyoruz" sloganları üzerinden provokasyon gerçekleştirilmek istenmiştir.

İktidar destekli kişi ve kurumların son dönemde laik eğitim ve laik yaşama yönelik tahammülsüzlüğünün sözlü ve fiziki saldırı boyutuna taşınmış olması endişe vericidir. İktidardan güç ve destek alan gerici güçlerin tüm tehdit ve provokasyon girişimlerine rağmen laik eğitim ve laik yaşam mücadelemiz kesintisiz sürecektir.

Ülkedeki etnik, dilsel, kültürel çeşitlilik ve inanç çeşitliliği, eğitim programlarında ve ders kitaplarında neredeyse hiç yansıtılmamaktadır. Eğitim sisteminde ve toplumsal yaşamda benimsenen tekçi anlayış, farklı inanç, dil, kimlik ve mezhepleri yok saymayı, onları ve taleplerini görmezden gelmeyi ısrarla sürdürmektedir. Türkiye'de çeşitli nedenlerle eğitime erişimde, kız çocukları, mülteci çocuklar, anadili farklı olan çocuklar, engelli çocuklar ve geçici koruma altındaki çocukların dezavantajları günden güne artarak devam etmektedir.

Resmi verilere göre Türkiye'de resmi ve özel okullarda zorunlu örgün eğitim sisteminde kayıtlı **17 milyon 558 bin 25** öğrenciden, **442 bin 643**'ü sistemin dışındadır. Çocuğunu okula göndermeyen velilere gün başına 15 TL idari para cezası veya bir yıl hapis cezası verilmesi gerekiyor olsa da bu yaptırımın fiilen uygulanmadığını, bu durumun da özellikle dini nedenlerle kız çocuklarını okula göndermek istemeyen velileri kız çocuklarını okula göndermeme konusunda cesaretlendirdiğini görüyoruz.

Ülkede yaşayan bütün çocukların cinsiyet farkı gözetmeksizin örgün eğitim alması kamusal bir sorumluluktur ve ailelerin tercihi bırakılamaz. Özellikle dini nedenlerle çocuklarını okula göndermeyen veliler açıkça suç işlemektedir ve MEB'in görevi okula gönderilmeyen çocukları tek tek tespit etmek, okula kaydolmalarını sağlamak ve ailelerine gerekli cezai yaptırımların uygulanmasını sağlamaktır.

Türkiye'de son yıllarda eğitime erişimde önemli artış görülürken eğitimini yarıda bırakıp okulu terk etme durumu ciddi bir sorun olmayı sürdürmektedir. Avrupa İstatistik Ofisi'nin (Eurostat) verilerine göre Türkiye, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında okulu erken bırakma alanında ilk sırada yer almaktadır.

Eğitimini yarıda bırakanların sayısı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde okulu terk edenlerin oranının diğer bölgelere oranla daha fazla olmasının temelinde anadilinde eğitim yapılmamasının ve ekonomik nedenlerin belirleyici olduğunu tahmin etmek zor değildir.

Eğitimin bütün kademelerinde, özellikle ortaöğretimde okullaşma oranında bölgesel farklılıklar bulunmaktadır. Kız çocuklarının okullaşma oranında görece artış olmasına rağmen, bu artışın mezuniyet oranlarına birer bir yansıdığını söylemek mümkün değildir. Okula kaydı yapılan öğrencilerden ne kadarının eğitime devam edip etmedikleri denetlenmemekte ve kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Buna rağmen MEB'in açıkladığı veriler, okul terki ve devamsızlık konusunda en sıkıntılı kurumların ortaöğretim kurumları olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de son yıllarda yaşanan kitlesel yoksulluk nedeniyle açlık sınırının altında yaşayan aileler, kiralarını ödeyemedikleri için başka ilçelere mahallere taşınmakta, aileler için eğitim ikinci plana itilmektedir. Bunun yanı sıra okullarda kayıt parası istenmesi, beslenme ve servis sorunları, kırtasiye, üniforma fiyatlarının iki üç kat artması okul devamsızlığı artırıcı rol oynamaktadır. Son yıllarda orta sınıfın ciddi anlamda yoksullaşması nedeniyle çocuklarını daha önce özel okullara gönderen çok sayıda veli devlet okullarına kayıt ettirmeye başlamıştır. Okullarda kayıt parası ya da bağış verenler ile kayıt parası ödeyemeyen aileler arasında eşitsizlik artmakta, aynı okul hatta sınıf içindeki sosyo ekonomik farklılıklar okul terkinin artmasına neden olmaktadır.

ÇOCUKLAR VE HAKLARINA YÖNELİK TEHDİTLER SÜRÜYOR

Türkiye’de yaşayan çocukların uygun yaşam standartlarında insanca yaşama hakkı başta olmak üzere, eğitim ve sağlık hakkına yönelik ihlaller sürmekte, çocuklara yönelik hak ihlalleri artarak devam etmektedir. Çocuklar sağlıklı gıdaya, suya, eğitime erişememekte, çocuk yaşta evlendirilmekte, istismara uğramakta ve tutuklanmaktadır.

Son yıllarda çocukların eğitime erişim hakkı başta olmak üzere, en temel haklardan faydalanması ciddi oranda azalmıştır. Ülkede yaşanan ekonomik ve toplumsal sorunlar en çok çocuklar üzerinde etkili olmakta, çocuklar savaş, ekonomik, sosyal ve siyasi krizlerin ortasında çocukluklarını yaşamak zorunda bırakılmaktadır.

Türkiye’de eğitim alanında yaşanan laiklik ve bilim karşıtı politika ve uygulamalar, çocuk işçi ve suça sürüklenen çocukların sayısı, çocuk haklarına dair nerede olduğumuzu göstermektedir. Her yıl yüzlerce çocuk iş cinayetinde yaşamını yitirmekte, binlerce çocuk suça itilmekte ve on binlercesi açlıkla yoksullukla karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu durum resmi istatistiklere de yansımaktadır.

Türkiye’de de kız çocukları, siyasi iktidarın çocuk evliliklerinin yolunu açan, şiddet ve istismar faillerinin elini kolaylaştırıp cesaretlendiren yasal düzenlemeleri, eğitimin özelleştirilmesi ve dinselleştirilmesi politikaları ile eğitimin dışına itilmekte, toplumsal hayattan kopararak güçsüzleştirilmekte, sömürüye, şiddete ve istismara maruz bırakılmaktadır. Tüm bu uygulama ve politikalar siyasi iktidarın sorunu derinleştiren tutumunu gösterirken, resmi istatistikler durumun korkunç boyutuna dair fikir vermektedir. Türkiye’de son 22 yılda 17 yaşın altında doğum yapan çocuk sayısı **577 bin 49**; 15 yaşın altında doğum yapan çocuk sayısı ise **21 bindir**.

Türkiye’de eğitim ve sağlık sisteminden kadın politikalarına kadar her alanda çocukların üstün yararını değil, kendi çıkarlarını düşünen mevcut sistem; çocuklarımızın sahip olduğu heyecan, merak, cesaret ve yaratıcılıktan açıkça korkmaktadır. Bu nedenle toplumsal yaşamdan dışlanarak aile içine hapsedilen kadınlar ve çocuklar devlet politikaları ile sosyal yaşama katılımdan bilinçli olarak uzaklaştırılmaktadır. Özellikle otizmli çocuklara ve diğer özel eğitim gerektiren çocukların yanı sıra, mülteci çocuklar da sık sık ayrımcı ve dışlayıcı uygulamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de eğitim sisteminin müfredat, ders kitapları ve uygulama alanları itibari ile çocuklar, etnik köken, dil, din ve mezhep ayrımcılığı ile sık sık karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle mülteci çocuklara, farklı etnik kimlik ve mezheplere sahip çocuklara yönelik ayrımcı uygulamaların son yıllarda daha da artması düşündürücüdür.

TÜİK Hane Halkı İş Gücü Araştırması sonuçlarına göre çocukların (15-17 yaş) işgücüne katılma oranı yüzde 18,7; cinsiyete göre ise, bu oran erkek çocuklar için yüzde 27, kız çocuklar için yüzde 10 şeklindedir. TÜİK verilerinde çocukların iş gücüne katılımda kayıt dışı çalıştırılmanın yer almaması çocuk işçiliğindeki gerçek rakamları yansıtmamaktadır. Çocuk işçiliği, geçmişten günümüze kadar çocukların yaşadığı temel sorunlardan biridir. Artan yoksulluk, ucuz iş gücü, göç gibi nedenler ile günümüzde çocuk işçiliği güncelliğini korumaktadır.

Çocukların yeri işyerleri değil okullar, oyun alanları, kütüphaneler ve gelişimine katkı sağlayan yerlerdir. Dolayısıyla çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması şarttır. Çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak ve önlemek için öncelikle çocuk işçiliği kesin olarak yasaklanmalıdır.

Artan mülteci nüfusuyla birlikte, mülteci çocuk işçilerin sayısında da artış yaşanmıştır. Özellikle Suriyeli sığınmacı çocuklar, emek piyasasında daha kötü koşullarda ve düşük ücretlerle çalışmakta ve ayrımcılığa uğramaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler, ucuza ve uzun sürelerle çalışabilecek ve ücret pazarlığına girmeyecek, temel işçi haklarını aramayacak, her türlü çalışma koşulunu kabul edecek mülteci çocukları karın tokluğuna çalıştırmaktadır. Mülteci çocuklar hem daha kötü koşullarda ve daha tehlikeli işlerde çalışmakta, hem de ayrımcılığa, saldırıya maruz kalmaktadır.

İktidarın benimsediği sermaye merkezli ekonomi politikalarının kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan işsizliğin, yoksulluğun ve sömürünün yaş ayrımı olmadığı gibi, bu politikalarından en çok etkilenenler çocuklar ve çocuk işçiler olmaktadır. Özellikle mesleki eğitim ya da beceri eğitimi üzerinden ‘çirak’ ve ‘stajyer’ adı altında milyonlarca çocuk zorunlu olarak çalıştırılarak yoğun emek sömürüsüne maruz bırakılmaktadır.

ÖĞRENCİLERİN BESLENME SORUNU ACİL ÇÖZÜM BEKLİYOR

2023/'24 eğitim öğretim yılında öne çıkan sorunlardan birisi de öğrencilerin beslenme sorununa ilişkin olmuştur. Türkiye'de çok sayıda öğrenci okula kahvaltı yapmadan gitmekte, yine birçok öğrencinin okulda yemek yemeden günü tamamladığı ve eve döndüğü görülmektedir. Türkiye'de çocukların önemli bir bölümü yeterli beslenememekte ve okula aç gitmekte, yetersiz beslenmekten kaynaklı fiziksel ve zihinsel gelişimleri sağlıklı olmamaktadır.

Derinleşen ekonomik kriz, hız kesmeden devam eden zamlar, gerçek enflasyonun üç haneli rakamlara ulaşması ve alım gücünün gün geçtikçe düşmesi mutfaktaki yangını büyütürken artık temel besin gıdalarına dahi ulaşmak zorlaşmıştır. Çocuklar için beslenmenin önemli olduğu koşullarda süt, yumurta, peynir, zeytin vb gibi temel gıda ürünlerinin fiyatı 3-4 kat artmıştır. Dünyanın her yerinde gıda fiyatları düşerken, ülkemiz gıda enflasyonunda zirvede yer almayı sürdürmektedir. Bu koşullarda çocuklarına her gün ayrı bir beslenme hazırlamak durumunda kalan aileler eti, sütü, meyveyi, kuruyemişi geçelim yumurtayı, peyniri ve zeytini bile alamaz hale gelmiştir.

Sağlıklı beslenme alışkanlığının çocukların sadece büyüme ve gelişiminde değil, okul başarısı üzerinde de son derece etkili olduğu bilinmektedir. Yetersiz ve dengesiz beslenen öğrencilerin dikkat süreleri kısalmakta, algılamaları azalmakta, zaman zaman öğrenme güçlüğü ve davranış bozuklukları gelişebilmekte ve bu ve benzeri nedenlerden kaynaklı olarak okul başarıları belirgin düzeyde düşebilmektedir.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında çocuk yoksulluğunda ilk sıradadır. Son dönemde çok hızlı artan yoksullaşma Türkiye'de önce en hassas durumdaki çocukları vurmuştur. Türkiye'de bugün her 5 çocuktan biri derin yoksulluk sorunları ile yüzleşmekte, yeterli ve besleyici gıdaya ulaşamamaktadır.

MEB, çocuklarımızın sağlıklı gelişimi ve eğitim sürecinin sağlıklı işlemesi için öğrencilerin beslenme sorununu çözmek için ayrı bir bütçe ayırmak durumundadır. Taşınabilir eğitim yapan okullarda bile öğrencilerin beslenme sorunları çözülmüş değildir. Alım gücünün giderek düşmesi ve yoksullaşmanın artması ile birlikte öğrencilerin okuldaki beslenme sorununun bir an önce çözülmesi gerekmektedir. Eğitim Sen olarak talebimiz okullarda en az bir öğün ücretsiz yemek uygulamasının hayata geçirilmesi için gerekli adımların acilen atılmasıdır.

KAMU KAYNAKLARI ÖZEL OKULLARA AKTARILYOR

Türkiye, gelir eşitsizliği bakımından Avrupa'da ikinci, OECD ülkeleri arasında dördüncü sırada yer alırken ülkedeki okulların beşte birinin özel sektöre ait olması büyük bir çelişkidir. Bu durumun ortaya çıkmasının bir devlet politikası olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim MEB'in beşer yıllık sürelerle yayınladığı Strateji Raporlarına bakıldığında özel okullara yönelik teşvik politikalarının artarak sürdürülmesinin hedeflendiği görülecektir.

Kamusal bir hak olan eğitim, geçtiğimiz yıllar içinde adım adım piyasa süreci içine çekilmiş ve eğitim hizmetleri önemli ölçüde ticarileştirilmiştir. Eğitim hizmetleriyle iç içe geçmiş bir şekilde yürütülen projeler ve protokoller üzerinden belirginleşen ticarileşme süreci giderek daha açık ve görünür hale gelirken, çoğu zaman öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin fark edemediği şekilde hayata geçirilmektedir.

Eğitimde yaşanan ticarileştirme ve özelleştirme uygulamaları, kimi zaman açık, ama çoğunlukla gizli olarak yapılmıştır. Bir taraftan eğitimin büyük bir bölümü zamanla birer 'ticari işletme' haline getirilen devlet okullarında sürdürülürken, diğer yandan eğitimin kamusal finansmanının tasfiye edilmesi yoluyla yoksul halkın eğitim finansmanı içindeki payı sürekli artmıştır.

Eğitim ile ilgili olarak, bugüne kadar hemen hemen her hedefi iskalayan MEB'in özel öğretimi teşvik ve öğrencileri özel okullara yönlendirme konusunda son derece başarılı olduğu söylenebilir. Özellikle eğitimde 4+4+4 düzenlemesi sonrasında resmen patlama yapan özel öğretim konusunda bakanlığın hedeflerine ulaşması için devlet okullarındaki eğitimin içi boşaltılmış, devlet okullarına zorunlu ihtiyaçları için bile kaynak ayrılmazken, özel okullar kamu kaynakları ile sonuna kadar desteklenmiştir. Eğitim hakkının birincil koşulu eğitime erişim ise ikinci temel koşulu devletin nitelikli eğitimi tüm yurttaşlarına eşit bir şekilde sunmasıdır. Türkiye'de özel okullar ve sınavla öğrenci alan devlet okullarının nitelikli okul olarak, diğerlerinin nitelsiz okul olarak adlandırılması özel okul ve devlet okulu arasındaki eşitsizliğin kavramsal düzeyde meşrulaştırıldığını göstermektedir.

MEB'in eğitim hakkı ve eğitime erişimde benimsediği piyasacı ve rekabetçi eğitim politikalarının sonucu olarak kamu kaynakları çeşitli teşvikler üzerinden özel okullara aktarılmaktadır. Türkiye'de özel öğretimin örgün eğitim içindeki payı 2002'de **yüzde 1,9** iken, 2023'te **yüzde 9,3**'e yükselmiştir. Özel okulların devlet okullarına oranı ise tarihte ilk kez **yüzde 24**'e dayanmış durumdadır.

2023-2024 eğitim öğretim yılı itibariyle OSB'lerin içinde faaliyet yürüten özel meslek liselerinde öğrenci başına **21 bin 450 lira** ile **35 bin 938 lira** arasında; OSB dışında faaliyet yürüten liselerde **16 bin 890 lira** ile **22 bin 636 lira** arasında değişen miktarlarda "devlet desteği" yapılmıştır. Eğitimde 4+4+4 öncesinde, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Türkiye'de sadece **45** özel meslek lisesi varken, yıllar içinde kamu kaynaklarıyla yapılan doğrudan destek ve teşvikler sonucunda okul sayısı **7,5 kat** artmış ve 2022/'23 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle sayı **337** olmuştur. Aynı dönemde özel meslek liselerine giden öğrenci sayısı ise **35 kat** artış göstererek **4 bin 348**'den **151 bin 655**'e yükselmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), yıllardır eğitimin kamusal niteliğini tamamen ortadan kaldırmaya çalışırken, öğrenci ve velileri açıkça özel okullara yönlendirme politikasında ısrar etmekte, bu durum resmi rakamlara da yansımaktadır. Özellikle 4+4+4 dayatması sonrasında, velilerin ekonomik koşullarını zorlayarak çocuklarını özel okullara gönderme oranı belirgin bir şekilde artmıştır.

Cemaat ve tarikatların faaliyetlerinin önemli boyutlarından birini eğitim alanında yapmış oldukları 'ticari yatırımlar'dır. Burada eğitim her şeyden önce ticari bir faaliyet olarak kurgulandığı için okul, yurt, dersane açmak öncelikli olarak kâr amaçlı bir faaliyet olarak görülmektedir. Akademik eğitimin yetersizliği, disiplinsizlik, devlet okullarında dini eğitime yeterince yer verilmemesi vb. gibi nedenlerden dolayı, dini muhafazakâr değerlere duyarlı geleneksel ve yeni orta sınıf mensupları, talep ettikleri ve ihtiyaç duydukları hizmeti vakıflar ya da dernekler şeklinde örgütlenmiş olan cemaat ve tarikatlara ait özel okullar üzerinden almaktadır.

Özel okul işleten cemaat ve tarikatların hedef kitlesi sadece parası olan 'mütedeyyin müşteriler' değildir, geçmişte F. Gülen Cemaati örneğinde somut olarak gördüğümüz gibi, yoksul aile çocuklarından "zeki ve gelecek vaat edenlerin" bu kurumlarda eğitim alması hedeflenmektedir. Yoksul halk çocuklarına yönelik yurt, okul, kurs seçenekleri sunan mevcut sistem, hem bu kitleleri dini bilgilerle donatılmış yeni bir 'ideal nesil' yaratmayı amaçlamakta, hem de ileride devlet içinde görev aldığı anda sözlerinden çıkmayacak kadrolar üretmeyi hedeflemektedir.

İKTİDARIN SİYASAL HEDEFLERİNE GÖRE HAZIRLANAN YENİ MÜFREDATI REDDEDİYORUZ

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), daha önce 2006 ve 2017 yıllarında iki kez değiştirilen eğitim müfredatına ilişkin yeni değişiklikleri taslak haline 26 Nisan tarihinde yayınlamıştır. Kamuoyunda bir haftadır müfredat değişiklikleri ders kitaplarındaki tekil örnekler tartışılırken müfredat değişikliklerinin siyasi ve ideolojik yönü yeterince gündeme gelmemiştir.

AKP iktidarında eğitimi hem içerik hem de biçimsel olarak dini kural ve referanslara göre biçimlendirme uygulamalarının nasıl hayata geçirildiği bilinmektedir. Geçtiğimiz yıllar içinde eğitim müfredatına yönelik bilim dışı müdahalelerin artmış, felsefe ve bilim ders saatlerinin azaltılmış, beden eğitimi, resim ve müzik ders saatlerinin azaltılarak yerine din derslerinin getirilmiştir. Otizmlili ve zihinsel engelli çocuklara yönelik zorunlu din dersi getirilmesi, okul öncesinde 'manevi değerler' seminerleri verilmesi, yine okul öncesi, ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin camilere götürülmesi, din eğitiminin fiilen okul öncesine ve kreşlere kadar indirilmesi gibi uygulamalar ilk akla gelen düzenlemelerdir.

Müfredat değişiklikleri okulöncesi, ilkökul, ortaokul ve lisede işlenecek derslerin içeriği ve bunlarla ilgili önemli ve tüm toplumu ilgilendiren düzenlemelerdir. Normalde müfredat değişikliklerinin içeriğinin ne olacağı, nasıl bir değişiklik önerildiğinin bütün yönleriyle, bilim insanları, eğitim bilimciler ve eğitim sendikalarının görüşleri alınarak, çeşitli yönleriyle tartışılarak belirlenmesi gerekir. Ancak MEB'in sürecin başından sonuna kadar yapmaya çalıştığı şey, ülkenin bugünü ve geleceğini yakından ilgilendiren böylesine önemli bir konuda 'yangından mal kaçıran gibi' hareket etmesi olmuştur. Eğitim sistemi açısından öğrencilere verilecek bilgiyi belirlemek ve seçmek, müfredat ve ders kitapları üzerinden öğrencilere aktarılması süreci başından sonuna siyasi bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla

bugün eğitim müfredatında yapılmak istenen değişiklikleri ve içeriği tartışılan ders kitaplarını iktidarın eğitimdeki siyasal-ideolojik hedeflerinden ayrı ya da bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Eğitim müfredatının çocuk ve gençlerin, ülkenin gerçek ihtiyaçlarından çok, iktidarın siyasal-ideolojik çizgisine uygun hale getirilmesinin en somut yönü okullarda hangi bilgilerin, nasıl, hangi araçlar ve örnekler üzerinden verileceğidir. Mevcut iktidar çocuğa ya da bireye nasıl yaklaşıyor, nasıl bir insan modeli yetiştirmek istiyor, yetiştirdiği bireylerde hangi özellikler olmasını istiyorsa eğitim müfredatını da ona uygun şekilde hazırlamıştır.

Müfredat değişikliklerinde laik ve bilimsel eğitim geri plana itilirken, bütün ders kitaplarında ‘milli ve manevi değerler’in merkeze alındığı görülmektedir. MEB’in öncelikli hedefi eğitim müfredatı ve ders kitapları üzerinden iktidarın siyasal ideolojisinin açık ve gizli (örtük) olarak öğrencilere aktarılmasıdır. Müfredat taslağının başlığının “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” olarak belirlenmiş olması bu tespitimizi doğrulamaktadır.

Ülkeyi ve gelecek nesilleri yakından ilgilendiren eğitim müfredatı gibi bir konuda, eğitim müfredatının siyasal ve ideolojik olarak iktidara yakın çevrelerin müdahalesiyle içerik olarak daha da geriye götürülmesi, bilime, laikliğe ve aydınlanma düşüncesine karşı adeta bayrak açılması söz konusudur. Ders kitaplarında yüzde 35 oranında ‘sadeleştirme’ yapıldığı iddiasıyla doğrudan bilim, tarih, felsefe ve sanat derslerinin hedef alındığı görülmektedir. Bazı derslerde ünite ve kazanım sayılarının azaltılarak ‘tek din, tek mezhep ve tek kimlik’ üzerinden ağırlıklı olarak hem ‘dini’, hem de ‘milli ve manevi’ öğeler ve referanslarla donatılmış bir müfredat taslağı hazırlanmıştır.

MEB’in ÇEDES ve benzeri projeler ve protokoller üzerinden eğitim sistemi içine faaliyet alanı açtığı Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yanı sıra iktidarla ekonomik ve siyasal bağları olan dini vakıf ve cemaatler tarafından okullar, yurtlar, kurslar vb üzerinden doğrudan iktidar desteği ile tıpkı bir örümcek ağı gibi bütün eğitim sistemini kuşatmış durumdadır. Yeni müfredat değişiklikleri okullar başta olmak üzere eğitim sisteminde yaşanan dinselleşme kuşatmasının en son ve en tehlikeli aşamasını oluşturmaktadır.

MEB’in ‘yeni müfredatı’, düşünmeyen, sorgulamayan, eleştirmeyen, itiraz etmeyen nesiller yetiştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Öğretim programlarında bilimsel eğitim ile ilgili olan pek çok nokta özenle ‘sadeleştirme’ ya da ‘ayıklamaya’ tabi tutulurken, tek adam rejiminin bütün hedeflerini açık ve gizli (örtük) amaç ve değerler üzerinden ders kitaplarına yerleştirerek kendilerince ‘dini’ ve ‘milli’ bir müfredat oluşturulmak istendiği anlaşılmaktadır.

Bireycilikle, milliyetçilikle, dini ve milli değerler ve rekabet ile yoğrulmuş, bilimsel, sanatsal, estetik açıdan sığ, büyük ölçüde dini kural ve referanslara dayanan bir dilin kullanıldığı yeni eğitim müfredatının çocuklarımıza/öğrencilerimize verebileceği hiçbir şey yoktur. Eğitim müfredatı, öğrencilere yaşamı bir bütün olarak kavramayı hedefleyen, çocuk ve gençlerin çok yönlü gelişimlerine hizmet edecek öğrenme yaşantılarını içeren laik ve bilimsel bir içerikte olmak zorundadır.

Müfredat değişikliklerini sadece pedagojik açıdan eleştirerek, ders kitaplarında yapılan değişiklikleri eğitim biliminin temel ilkeleri üzerinden ele alarak değerlendirme yapmanın doğru olmadığını düşünüyoruz. Bugün karşımızda eğitim programlarında yapılan teknik değişikliklerden çok, iktidarın siyasal programına paralel olarak hazırlanmış bir eğitim müfredatı bulunmaktadır. Dolayısıyla yeni müfredata yönelik eleştiriler sadece pedagojik değil, aynı zamanda siyasal bir nitelik taşımak zorundadır.

Eğitim Sen olarak eğitim müfredatı olmaktan çok siyasi iktidarın siyasal-ideolojik hedeflerini gözetken, tek adam rejiminin yaratmaya çalıştığı dini esaslara dayalı toplum modelini temel alan, laiklik ve bilim karşıtı yeni müfredatı reddediyoruz.

TÜRKİYE’NİN İHTİYACI ‘PİYASA VE DİN MERKEZLİ’ EĞİTİM DEĞİL, LAİK EĞİTİMDİR

Türkiye’deki bütün eğitim kurumları, iktidarın ırkçı, mezhepçi, ayrımcı ve otoriter uygulamaları nedeniyle gerçek işlevlerinden hızla uzaklaştırılmıştır. İktidarın eğitim başta olmak üzere, toplumsal yaşamın bütün alanlarında uyguladığı baskı, şiddet ve dayatmacı uygulamalar, laik eğitime, eşit, özgür ve demokratik yaşama karşı açık bir meydan okumanın yaşandığını göstermektedir.

Eğitim müfredatı içinde 9 yıl boyunca birer zorunlu ve 8 yıl 3'er de seçmeli olmak üzere, toplam 33 din dersi bulunmaktadır. Dünyada 12 yıllık zorunlu eğitim olan ülkelerin hiçbirisinde 33 din dersi bulmak mümkün değildir. İnan İslam Cumhuriyeti'nde bile Türkiye'de olduğu kadar çok sayıda din dersi bulunmamaktadır. İmam Hatip Ortaokulu, İmam Hatip Lisesi, Hafızlık Okulu gibi uygulamalar bizzat MEB tarafından teşvik edilmekte, bu okullara yönelik açık bir kayırmacılık yapılmaktadır.

Toplumlarda din-eğitim ilişkisini büyük ölçüde din-devlet ilişkisi belirlemektedir. Başka bir ifadeyle, dini konular devlet üzerinde ne kadar güçlü bir etkiye sahip ise, eğitim sistemi üzerinde de o kadar baskıcı ve dayatmacı olmaktadır. Bu anlamda, dinin eğitim üzerindeki etkisini, var olan siyasal yapı ve iktidar ile kurulan ilişkilerden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Laik eğitimde müfredat/ğretim programları, dini kural ve referanslara göre değil, bilimsel bilgiler üzerine kurulmak zorundadır. Öğretim programlarında tek ve değişmez doğru olmadığı, cansız maddenin bile bir yandan zlp dağılırken, diğer yandan da yeni biçimler altında örgütlenmekte olduğu anlatılmalıdır. Bu Şekilde ğrenciler, eğitimde sıklıkla kullanılan dini söylemlerden farklı olarak, sürekli değişim gösteren gerçekliğin 'tek ve değişmez' açıklaması olamayacağını daha iyi anlayacaklardır.

Laik eğitimin en önemli göstergelerinden birisi 'karma eğitim'dir. Karma eğitim sadece eğitim alanı ile ilgili olmayan, toplumsal, sosyolojik ve pedagojik açıdan çok yönlü özellikleri olan bir uygulamadır. Kız ve erkek öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren bir arada okutulması, farklı cinslerin birbirini tanınması, farklılıklarına saygı göstermesi ve kadın erkek eşitliğinin okul çağlarından itibaren bilince çıkarılması açısından önemlidir. Bu Şekilde daha dengeli kişilikler oluşmakta, farklı cinslerin birbirine ve farklılıklarına saygı göstermesi eğitim süreci içinde ğretilbilmektedir. Her eğitim ğretim yılında olduğu gibi 2023/'24 eğitim ğretim yılında da farklı illerde karma eğitim ile çelişen uygulamalar hayata geçirilmeye çalışılmış, MEB karma eğitim karşıtı uygulamalara seyirci kalmayı sürdürmüştür.

Karma eğitim karşıtlarının kız ve erkek öğrencilerin önce ayrı sınıflarda, daha sonra ayrı ayrı okullarda öğrenim görmesini istemelerinin arkasında yatan, çocukların cinsiyetlerine göre ayrı ortamlarda eğitilerek, dini eğitim üzerinden 'günahlardan uzak tutulacağı' inancıdır. Benzer yaklaşımı iktidarın 'manevi değerler eğitimi' konusunda da gözlemlemek mümkündür. Eğitimin dini kurallara göre düzenlenmesini isteyenler, dini gerekçelerle kız ve erkek çocuklarının ayrı okul ya da sınıflarda eğitim görmesi gerektiğini savunmakta, değerler eğitiminden ise sadece 'dini değerleri' anlamaktadır. Okulların ocuklar için sadece eğitim değil, aynı zamanda sağlıklı gelişimleri açısından sosyalleşme alanları olduğu gerçeğini göz ardı etmektedirler.

Laisizm, bilimsel bir kavramdır ve herkes için geçerli kuralları vardır. lkeden ülkeye laisizm yerleşmesi tarihsel ve sosyolojik açıdan farklılıklar gösteriyor olsa da hepsinin ortak özelliği, 'Devlet ve din alanının birbirinden kesin olarak ayrılması, dinin devlete, devletin de din alanına müdahale etmemesi, birbirine dayatmada ya da yönlendirmede bulunmaması'dır. Devlet, dini kurallara dayalı kanunlar çıkaramayacağı gibi, insanların dini yaşantılarını olumsuz yönde sınırlandırıcı ya da olumlu yönde 'teşvik edici' uygulamalar yapamaz. Laik bir devlet, 'dinlerin kuralları nelerdir, insanlar nasıl ibadet ederler, ibadeti nerede ve ne zaman yaparlar' gibi konulara karışamaz. Karışırsa kişisel bir alan olan inanç alanına müdahale etmiş olur.

Laiklik; dinsel etkinliklerin, devlet ve ekonomik yaşamdan ayrı olarak ele alınmasını, devletin dinsel esaslara ve güce dayanmamasını, gücünü doğrudan doğruya halktan almasını ngren önemli bir kavramdır. Bu anlamda laiklik, iktidar çevrelerinin, çeşitli dini dernek ve cemaatlerin propaganda ettiği gibi 'din düşmanlığı' değil, aksine bütün inançların eşit koşullarda yaşamasının sigortasıdır. Dolayısıyla laik bir ülkede devlet, bütün dinler, inançlar ve inançsızlar karşısında tarafsız olmak, bütün yurttaşlara eşit mesafede durmak zorundadır.

ANADİLİNDE EĞİTİM SORUNU HALA ÇÖZÜM BEKLİYOR

Genel olarak eğitimin, özel olarak ana dilde eğitimin temel bir insan hakkı olduğu görüşü, dünya çapında kabul görmüş, Başta Birleşmiş Milletler olmak üzere çok sayıda uluslararası örgütün kararlarıyla da kabul edilmiştir. Cinsiyeti, etnik ve dinsel kimliği ne olursa olsun herkes; sadece insan olduğu için, kendini geliştirme, kendini oluşturma hakkına sahiptir. İnanın var oluşunun ve tüm

yönleriyle gelişiminin olanaklı kılınması ancak eğitimin-anadilinde eğitimin kendi başına birincil bir amaç olarak algılanmasıyla mümkündür.

Anadilinde eğitim, çocukların zihinsel gelişimlerinin, öğrenme yeteneklerinin ve sağlıklı bir kimlik edinmelerinin olmazsa olmaz koşullarındandır ve eğitim biliminin en temel ilkesidir. İlköğretim çağına kadar kendi anadili ile dünyayı ve çevresini tanıyan çocuğun, herhangi bir geçiş süreci yaşamaksızın yabancı olduğu bir dil ile eğitime başlaması, pedagojik açıdan kabul edilmez bir durumdur. Bireylerin kendi anadillerinde eğitim hakkından yoksun bırakılması, çocukluktan itibaren zihinsel gelişimi ve kimlik edinme sürecini olumsuz etkilemektedir.

Eylül 2012'den itibaren "Yaşayan dil ve lehçeler" adı altında getirilen seçmeli ders uygulamasının yetersiz olduğu geçtiğimiz yıllar içinde görülmüştür. Yaşayan Diller ve Lehçeler olarak Adıgece ve Abazaca (Kiril Alfabeti), Lazca, Gürcüce, Adıgece (Latin Alfabeti), Kürtçe (Kurmançî ve Zazakî), Arnavutça ve Boşnakça dillerine yönelik 5-8. sınıflarda seçmeli dersler yer almaktadır.

Yaşayan diller ve lehçeler bünyesindeki seçmeli derslerin talep karşılığında açılması gerekirken, okul yönetimleri yasal bir hak olmasına rağmen öğrencilerin özgürce dilediği dersleri seçmesine zorluk çıkarmayı sürdürmektedir. Okul idaresi yeterli bilgilendirmede bulunmadığı için veliler yanlış yönlendirilirken, velilere 'yeterli sayıda başvuru yok' ya da 'bu dersin eğitimini verecek öğretmen yok' denilerek bu tercihlerinden vazgeçmeleri sağlanmaktadır. Ailelerin ısrarlı talepleri üzerine örneğin Kürtçe öğretmen ataması yapılması yerine Kürtçe bilen branş öğretmenlere ek ders verilerek sorun geçiştirilmektedir.

Son 10 yılda 147 Kürtçe-Kurmançî, 42 Kürtçe-Zazakî olmak üzere 189 öğretmen ataması yapılmıştır. 2018-2022 yılları arasında 36'sı Kurmançî, 9'u Zazakî olmak üzere 45 Kürtçe öğretmeni alan değişikliği ile başka alanlara atanmıştır. Mevcut durumda 104 Kurmançî ve 30 Zazakî olmak üzere 134 Kürtçe öğretmeni görev yapmaktadır. Adıgece ve Abazaca, Lazca, Gürcüce, Arnavutça ve Boşnakça eğitiminin kimler tarafından verildiğini, bu eğitimcilerin lisans düzeyinde hangi eğitimden geçtiği konusunda MEB tarafından açıklayıcı bilgi paylaşımı yapılmamış olması düşündürücüdür.

Anadilinde eğitim yasağı, resmi dil dışındaki anadillerin ve farklı kültürlerin gelişmesini engellemekte, zaman içinde yok olmalarının zeminini hazırlamaktadır. İnsanlığa, özgür düşünceye, bilime, insan haklarına uymayan bu çağ dışı yaklaşımlar bir an önce tek edilmelidir. Bireylerin kendi anadillerini eğitim ve öğretimde kullanmalarının ve diğer kültürlerin özgürce gelişmesi için gerekli ortamın bir an önce yaratılması gerekmektedir.

TAŞIMALI EĞİTİM SORUNU

MEB, çeşitli nedenlerle okula erişimde sorun yaşayan ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileriyle özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri, belirlenen okullara gününbirlik taşımaktadır. Türkiye'de 24 yıl önce, 1989-1990 eğitim öğretim yılında sadece iki ilde başlayan taşımali eğitim uygulaması, Türkiye'nin çağ atladığı, ekonomik olarak geliştiği iddialarına karşın günümüzde neredeyse bütün illerde uygulanır hale gelmiştir.

MEB'in 1989 yılında sadece **2 ilde, 305** ilköğretim öğrencisiyle başlattığı taşımali eğitimin her geçen yıl kapsamı genişlemiştir. 2021/'22 eğitim öğretim yılı sonu itibarıyla taşınan ilkokul ve ortaokul öğrenci sayısı toplamda **677 bin 139**'dur. Öğrenciler **41 bin 907** yerleşim biriminden **12 bin 462** merkez okula taşınmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın verilerine göre, 2002-2003 eğitim öğretim yılında köylerdeki okulların toplam sayısı 32 bin 401'dir. Toplam 32 bin 401 okulun 25 bin 258'ini ilkokullar ile ortaokullar, 6 bin 388'ini okulöncesi kurumlar, 755'ini ise ortaöğretim kurumları oluşturmuştur. Köy okullarının sayısı, 2002 yılından 2024 yılına kadar dramatik şekilde düşmüştür. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında 3 milyon 275 bin 458 olan köy okullarına kayıtlı öğrenci sayısı, 2023 sonu itibarıyla 242 bin 768'e kadar gerilemiştir.

OKULDA ŞİDDET CAN ALMAYA DEVAM EDİYOR

İstanbul'un Eyüp ilçesinde bulunan özel bir okulda görev yapan Millî Eğitim Bakanlığı'ndan emekli öğretmen İbrahim Oktugan bir öğrencisi tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırı sonrasında hayatını kaybetmiştir.

Toplum olarak hayatımızın her aşamasında evde, sokakta, iş yerlerinde her gün karşı karşıya kaldığımız şiddet olgusunun uzun süredir okullarımızı da sarmalamış olması çok sayıda meslektaşımızın şiddetin hedefi haline gelmesine neden olmaktadır. Öncelikle kabul etmek gerekir ki okullarımızın sık sık şiddet haberleriyle gündeme gelmesinde başta MEB olmak üzere tüm yetkililerin, hatta toplumun tüm kesimlerinin sorumluluğu vardır. Toplum olarak hayatımızın her aşamasında yer alan şiddet olgusu, eğitim yuvaları olan okullarımızı ve öğretmenlerimizi de hedef almış durumdadır.

Yaşanan bu şiddet olayları adeta bir bakanlık politikasına dönüştürülen eğitim emekçilerinin itibarsızlaştırılmasından ayrı düşünülemez. Bugün bir Eğitim emekçisini hayattan koparan ne basit bir öfke krizi ne failin öğrenci ya da veli oluşu, ne de öğrencinin uyuşu ile ilgilidir. Bizzat bakanın yaptığı açıklamalarla eğitim sisteminde yaşanan olumsuzlukların temel nedeni olarak öğretmenlerin gösterilmesi, CİMER uygulamasının velilerin elinde bir sopaya dönüştürülmesi, MEB'in eğitimde yaşanan tüm sorunlara çözüm üretmek yerine öğretmeni ve idarecileri veli ve öğrenci karşısında tek muhatap olarak bırakması, bugün yaşananlara zemin oluşturmuştur.

Okullarda yaşanan şiddetin ve öğretmenlere yönelik saldırıların önlenmesi, öncelikle her fırsatta öğretmenleri, eğitim emekçilerini hedef haline getiren politika ve uygulamalara son verilmesinden geçmektedir. Türkiye'nin her yerinde eğitim kurumlarında birbirine benzer şekillerde eğitim emekçilerini hedef alan şiddet olaylarının yaşanması, şiddetin arkasındaki nedenlerin ortaya çıkarılmasını, eğitim kurumlarında eğitim emekçilerinin can güvenliğinin sağlanmasını gerektirmektedir. Okulda şiddet olaylarının durması için MEB acilen harekete geçmeli ve bu konuda acil önlemler alınmalıdır.

ATAMASI YAPILMAYAN ÖĞRETMENLER VE MÜLAKAT UYGULAMASI

2022'de 34 bin 575, 2023'te 45 bin 894 sözleşmeli öğretmen atamasının yapıldığı dikkate alındığında, son üç yılın en düşük öğretmen atamasının 2023/24 eğitim öğretim yılında yapılmıştır. Bakan Tekin ayrıca atamalarda yüzde 50 KPSS, yüzde 50 mülakat notunun belirleyici olacağını açıklayarak, kamuoyunda doğrudan torpili çağrıştıran ve ciddi adaletsizliklere neden olan mülakat uygulamasından vazgeçmeyeceklerini belirtmiştir.

Öğretmen açıkları özellikle son yıllarda en önemli sorunlar arasında yer almakta, bu durum eğitimin zaten sorunlu olan niteliğinin daha da bozulmasına neden olmaktadır. MEB'in resmi verilerine göre resmi öğretmen açığı 68 bindir. Okullarda halen 90 bine yakın ücretli öğretmen istihdam edilmekte, çok sayıda branşta acil öğretmen ihtiyacı bulunmaktadır.

2022 yılında KPSS'ye 420 bin 737 öğretmen girmesine rağmen ataması yapılan sözleşmeli öğretmen sayısı sadece 19 bin 969 olmuştur. 2023 yılında KPSS'ye giren öğretmen sayısı 480 bin 12'ye çıkmasına rağmen, sözleşmeli olarak 45 bin sözleşmeli öğretmen ataması yapılmıştır. 2024 yılında KPSS'ye girecek öğretmen sayısının 500 bini geçmesi beklenmektedir. Ataması yapılmayan öğretmen arkadaşlarımız 2024 yılı içinde en az yüz bin atama talep etmesine rağmen bu talebe olumlu yanıt verilmediği gibi, söz konusu talebin dörtte biri kadar atama yapılacak olması kabul edilemez.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 14 Mayıs genel seçimlerden önce kaldırmayı vaat ettiği sözlü sınav/mülakat sistemine ilişkin yeni yönetmelik Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. MEB tarafından yayınlanan öğretmen atama takvimine göre, atamalar daha önce olduğu gibi "sözlü sınav/mülakat" uygulaması üzerinden "sözleşmeli öğretmenlik" şeklinde yapılacaktır. Geçtiğimiz yıllarda sözleşmeli öğretmenlik mülakat sınavında sorulan sorular üzerinden ortaya atılan iddialar, mülakat uygulamasının iktidar tarafından siyasi kadrolaşma amacıyla nasıl kullanıldığını göstermiş, mülakat sonuçları açıklandığında, yazılı sınavdan yüksek puan almasına rağmen çok sayıda öğretmenin düşük puan verilerek elendiği görülmüştür.

Eğitim sistemine yönelik olarak yapılmak istenen değişiklikler başta olmak üzere, yapılan her atama ve sınavın şaibeli olduğu yönünde kamuoyunda geniş bir yargı bulunmaktadır. Bugüne kadar mülakatlarda yüksek puan almasına rağmen düşük sözlü not verilerek elenenlerin durumu bu düşüncüyü pekiştirmektedir. Öğretmen atamalarında liyakatsizliğin yapısal bir sorun haline geldiği eğitim

sisteminde yapılması planlanan yeni mülakat düzenlemesinin atamalardaki adaletsizliği azaltma yönünde bir adım olarak atıldığı ifade edilse de MEB'in bu konudaki sicilinin bozuk olması liyakatli ve adaletli bir ölçme ve değerlendirme yapılmasını güçleştirmektedir.

GEÇİCİ VE GÜVENCESİZ İSTİHDAM UYGULAMALARI ÇALIŞANLARI MAĞDUR EDİYOR

2023/'24 eğitim öğretim yılı başı itibariyle okulların üçte ikisinde kadrolu yardımcı hizmetli bulunmamaktadır. MEB, tıpkı ücretli öğretmen istihdamında yaptığı gibi her eğitim öğretim yılı başında personel açığını İŞKUR üzerinden kapatmaya çalışmaktadır. Eğitim öğretim yılı başında okullarda geçici olarak istihdam edilmek üzere İŞKUR bünyesinde Toplum Yararına Program (TYP) güvenlik görevlisi, temizlikçi, bakım ve onarım işçisi gibi alanlarda çok sayıda geçici sürede istihdam edilmek üzere personel alımları yapılmaktadır.

TYP çerçevesinde atanan personel sayısının yetersiz olması nedeniyle yüzlerce okulda personel sıkıntısı yaşanması ve temizlik hizmetleri başta olmak üzere, pek çok hizmetin aksaması kaçınılmaz görünmektedir. TYP bünyesinde çalıştırılan işçiler, en fazla 9 ay çalışabildikleri için yıllık izin, kıdem tazminatı gibi haklardan faydalanamamaktadır. 9 ayın sonunda aynı işçi üç ay ara vererek aynı işyerinde tekrar çalıştırılabilmekte ancak işte devamlılık sürerken bazı yasal hakların oluşması bizzat devlet eliyle engellenmektedir.

Eğitimin ve bilimsel üretimin gerçekleşmesinde öğretmeninden yardımcı hizmetlisine, genel idari hizmetlerden teknik hizmetler ve TYP personeline kadar bütün emekçilerin kolektif emeği olduğu, eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde harcanan her emeğin, yapılan her işin önemli ve değerli olduğu açıktır. Eğitim kurumlarında çalışan mesai arkadaşımızın son derece kötü ve sağlıksız koşullarda çalışmak zorunda bırakılması, düşük ücret ve sınırlı sosyal haklara sahip olmaları kabul edilemez. Bu konuda daha fazla mağduriyet yaşanmaması için hiçbir eğitim kurumunda geçici, taşeron, ücretli, sözleşmeli, TYP'li vb. gibi hangi adla olursa olsun geçici istihdam uygulaması yapılmamalı, kadrolu ve güvenceli istihdam politikası benimsenmelidir.

SONUÇ

2023/24 eğitim öğretim yılında eğitim alanında yaşanan gelişmeler, MEB'in eğitimin yapısal sorunlarına yönelik somut ve çözüme dayalı politikalar geliştirmekten çok farklı hedefleri olduğunu göstermiştir. Okullarda yaşanan yoğun dinselleşme ve eğitimi ticarileştirme uygulamaları, başta müfredat değişiklikleri olmak üzere, iktidarın siyasal-ideolojik hedeflerine uygun olarak alınan bilim ve laiklik karşıtı karar ve uygulamalar artarak sürmüştür.

Eğitim alanında yaşanan sorunların çözümü için gerekli adımların atılmadığı, eğitime erişimde yaşanan sorunlar başta olmak üzere eğitimde dayatmacı politikaların sürmesi nedeniyle öğrencilerin ve öğretmenlerin mutsuz olduğu, öğretmenlerin kariyer basamakları üzerinden yapay olarak ayrıştırıldığı, siyasal kadrolaşmanın devam ettiği, eğitim sürecinde farklı dil, kimlik ve inançların dışlandığı, eğitimin zaten sorunlu olan niteliğinin daha da kötüleştiği bir eğitim sisteminin başarılı olması mümkün değildir.

Dünyanın her yerinde eğitim sistemi, toplumların temel değerlerinin çocuklara ve gençlere aktarılması üzerine kurulmuştur. Bu haliyle de eğitim sistemi ve okullar, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin yeniden üretim yerleridir. Okulun kültürel üretimdeki özgün yanı, var olan toplumsal farklılıkların sınırlarını yeniden çizerek doğallaştırmasında odaklanır. Diğer taraftan okullar söz konusu farklılıkların sorgulanması ve eleştirisi için de ortam ve olanaklar sağlamaktadır. Bu anlamda okullar, aynı zamanda laik-bilimsel eğitimi savunanlarla laik ve bilimsel eğitim karşıtlarının sık sık karşı karşıya geldiği alanlardır.

Eğitim sisteminde yaşanan dönüşümler, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemin gelişim süreçlerinden ayrı ya da bağımsız değildir. Bu nedenle Türkiye gibi ülkelerde

laiklik ve laik-bilimsel eğitim mücadelesi, okulda ve toplumda yürütülen başta çocuk hakları olmak üzere temel haklar, eşitlik, özgürlük ve demokrasi mücadelesinden ayrı değildir.

Herkese eşit ve parasız eğitim hakkı hayata geçirilmeden, bunun için ülke çapında kamusal eğitim uygulamaları için somut adımlar atılmadan, ekonomik krizle satın alım gücü ciddi anlamda azalan, çocuklarını okula aç göndermek zorunda bırakılan halkının cebinden yaptığı eğitim harcamalarındaki artışı durdurabilmek mümkün değildir.

Her geçen gün daha fazla piyasa ilişkileri içine çekilen, her adımın paralı hale geldiği bir eğitim düzeninde velinin de öğrencinin de eğitimcinin de kendi haklarını elde etmesini tek yolu, hiç kimseyi dışlamayacak, herkes için gerçek anlamda eşit bir eğitim düzeninin kurulmasıdır. Bunun için tüm eğitim masraflarının devlet tarafından üstlenildiği, zenginle fakirin aynı eğitimi aldığı koşulların oluşturulması gerekmektedir.

Eğitim sistemi ve okullar ya tamamen egemen ideolojiye teslim edilecek ya da çocuk ve gençlerin nasıl bir eğitim alması, nasıl bir toplumda yaşaması isteniyorsa, onun için mücadele edilecektir. Sendikamız iktidarın 'piyasa ve din merkezli' politikalarına karşı kamusal, demokratik, laik, bilimsel ve anadilinde eğitimi savunmayı sürdürecektir.